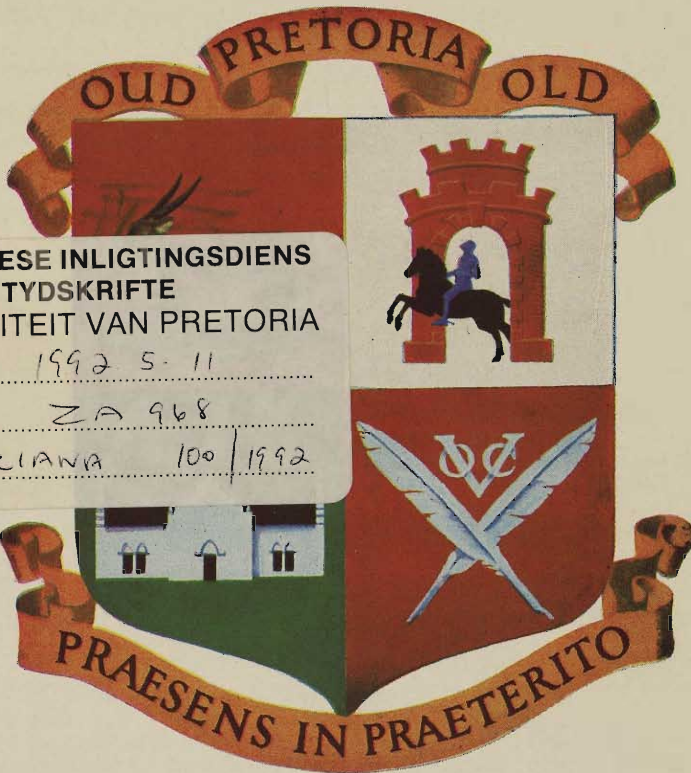

Pretoriana

Nr. HONDERD / No. HUNDRED

AKADEMIESE INLIGTINGSDIENS
TYDSKRIFTE
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

DATUM: 1992 5-11

VAKKODE: ZA 968

PRETORIANA 100 / 1992

**TYDSKRIF VAN DIE PRETORIASE HISTORIESE VERENIGING:
GENOOTSKAP OUD-PRETORIA**

**JOURNAL OF THE PRETORIA HISTORICAL ASSOCIATION:
OLD PRETORIA SOCIETY**

PRYS R 7,00 PRICE

PRETORIANA No./Nr. 100 - April 1992

Lede van die Bestuur van die Pretoriase Historiese Vereniging:
die Genootskap Oud-Pretoria

Dr.N.A.Coetzee, voorsitter, telefoon (012) 46 3142

Mnr.W.J.Punt, ondervoorsitter, bewaring van geboue

Mev.D.E.Nel, sekretaresse, telefoon (012) 343-2790 huis

Mnr.M.L.R.Cloete, verteënwoordiger van die Stadsraad van
Pretoria

Mev.M.Andrews, organisasie van toere

Mnr.T.E.Andrews, redaksie van die "Nuusbrief" en bewaring
van begraafplase

Mev.M.Bees, posbestellings

Mnr.A.Jansen, skooltuinwedstryde

Dr.C.de Jong, redaksie van "Pretoriana", telefoon
(012) 348-3111

Mnr.D.Panagos, forte

..... penningmeester

Mev.E.Viljoen, organisasie van byeenkomste

Mev.M.L.Willmer, argief, telefoon (012) 70 3052

Die posbusnommer van die sekretariaat is 4063, Pretoria 0001.
The post office box of the Secretariat is 4063, Pretoria 0001.

Die telefoonnommer van die sekretariaat is (012) 343-2790.
The telephone number of the Secretariat is (012) 343-2790.

"PRETORIANA- AFRICANA"

Offer of back-copies of "Pretoriana" on sale.

Can you now buy a history book of 300 pages for less than
R 50? No!

But you can buy over 1000 pages of history of Pretoria for
R 20. Contact Anton Jansen, committee member of our Society,
at telephone (012) 998-9406 house, or (012) 804-1023 office
in office hours, to arrange the purchase of a set of "Pretor-
rianas" , to be fetched by you or delivered to you. Some copies
are now out of stock. Anton Jansen's postal address is P.O.

Box 33 704 , Glenstantia, Pretoria 0010

PRETORIANA Nr./No. HUNDRED/HONDERD - April 1992

Special issue / Besondere uitgawe

TABLE OF CONTENTS / INHOUDSOPGAWE	Page/ Bladsy
Pretoria Historical Association: Old Pretoria Society	2
Pretoriase Historiese Vereniging: Genootskap Oud-Pretoria	
Photograph of the Executive Committee/Foto van die Bestuur	2
J.Ploeger, "Die begin van 'Pretoriana' "	3
J.Ploeger, "Veertig jaar Genootskap Oud-Pretoria (5) - Die tydperk 1980-1984"	7
Die stad Pretoria	29
J.Ploeger, "Die Staatsmuseum, 1892-1904"	29
W.P.Punt van die Burgerkomitee vir die bewaring en restourasie van Kerkplein, "Kerkplein Pretoria 1990"	39
Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Spoorweg-Maatskappij	46
C.de Jong, "Lewenskets van Petrus Hubertus Bouten (1857- 1952), oud-NZASM-man"	46
Ander onderwerpe	55
C.de Jong, "Cyrano in South Africa - Georges de Villebois- Mareuil in Pretoria"	55
C.de Jong, "Lafayette in Suid-Afrika - Paradokse en beproe- wings van 'die Franse kolonel': Die oorlogsdagboek van Georges de Villebois-Mareuil"	57
W.J.Punt, "Mevrou Cecile de Ridder - 'Tannie Volkspede' - 90 jaar jonk!"	75
Erepenning van die Stigting Jan van Riebeeck vir Kolonel (Dr.) J.Ploeger	81
Annexure: Facsimile reprint of "Pretoriana" Nr. one, Sep- tember 1951, offered on occasion of the appearance of "Pretoriana" Nr.HUNDRED	
Bylae: Faksimilee-herdruk van "Pretoriana" No.een, Septem- ber 1951, aangebied ter geleentheid van die verskyning van "Pretoriana" No.HONDERD	

*Die bestuur van die Pretoriase Historiese Vereniging: Genootskap Oud-Pretoria
The executive committee of the Pretoria Historical Association: Old Pretoria Society*

Van links na regs / From left to right:

*Voorste ry / Front row: Dr. C. de Jong - Mev./Mrs. D.E. Nel - Dr. N.A. Coetzee, voorsitter/chairman - Mnr./Mr. W.J. Punt,
ondervoorsitter/vice-chairman - Mev./Mrs. M. Andrews*

*Agterstery / Back row: Mev./Mrs. M. Bees - Mnr./Mr. A. Jansen - Mej./Miss E. Viljoen - Mnr./Mr. T.E. Andrews - Mev./Mrs. M.L.
Willmer - Mnr./Mr. D.C. Panagos*

Photo Mr. Dotman Pretorius, February 1992

DIE BEGIN VAN "PRETORIANA"

deur Kol. Dr. Jan Ploeger,
Stigters- en Erelid, lid van die eerste redaksieraad van
"Pretoriana"

1. Die begin

By die verskyning van die honderdste aflewering van "Pretoriana", die amptelike tydskrif van die Genootskap Oud-Pretoria (Pretoriase Historiese Vereniging), onder die bekwame redaksie van prof. Dr. C. de Jong, is dit ongetwyfeld vanpas om 'n oomblikke stil te staan by die verskyning van deel 1, nr. 1 van die tydskrif in September 1951.

Soos bekend is, het op inisiatief van tans wyle Dr. W.H.J. Punt, DVD (1900-1981) die stigtingsvergadering van die Genootskap Oud-Pretoria in die gasvrye woning van Dr. Punt, St. Patrickweg 251, Pretoria, plaasgevind.¹⁾ Dr. Punt het, soos reeds vermeld, die voortou geneem, uitnodigings uitgestuur en - tydens die byeenkoms op 22 Maart 1948 - onder meer sy sienswyse in verband met 'n vereniging verduidelik wat die leiding met betrekking tot alle navorsing in verband met die geskiedenis van Pretoria sou neem. In dié verband het die spreker onder meer die stad se eeufes in 1955 in gedagte gehad. Sy gedagtes is volledig omskryf in artikel 3(d) van die Genootskap se grondwet van 1949, waarin onder meer verklaar is:

"Om geskiedkundige feite in geskrif, beeld of andersins te verewig, en af te rond, ter bevordering van 'n getroue daarstelling van die geskiedenis van die stad en distrik van Pretoria."²⁾

Om hierdie doelstelling te kan verwesenlik was die totstandkoming van 'n genootskapsorgaan wenslik en op die bestuursvergadering van 11 April 1951 het die skrywer in sy hoedanigheid as penningmeester-argivaris dié gedagte uitgespreek.³⁾

Vermoedelik het die skrywer sy voorneme met die voorsitter bespreek, maar hy kan dit - na al die jare - nie meer onthou nie. Dit het gedurende die jare van samewerking ewenwel 'n gewoonte geword. Prof. Dr. F.J. du Toit Spies, die destydse sekretaris van die Genootskap, het in die reeds genoemde bydrae (p.33) geskryf dat die voorstel "almal, altans die sekretaris, laat opkyk het." Tereg het prof. Dr. du Toit Spies aangevoer dat die Genootskap dit finansiëel nie breed gehad het nie en daaraan toegevoeg dat, onmiddellik nadat die voorstel ter tafel gelê is, "die vraag ontstaan het hoe so 'n blad bekostig sou word." Daarvoor het die voorsitter, Dr. W.H.J. Punt, raad geweet. Hoe dikwels het hy, sowel ten opsigte van die Genootskap - en later met betrekking tot die Stigting Simon van der Stel - om maar twee voorbeelde te noem - sy meesterlike oorredingskrag ingespan om fondse te verkry, 'n optrede wat sy medewerkers dikwels met stonheid geslaan het. Deur dié karaktereienskap kon dit dan ook geskied dat, op die agterblad van "Pretoriana" nr. 1, September 1951, die volgende advertensie verskyn het:

"Die publikasie van hierdie blad is moontlik gemaak deur die oudste skoenwinkel in Pretoria (Opgerig 1893) De Bruyn se skoenwinkels (Edms) Bpk., Kerkstraat 285 en 143."

Op dié wyse is deel 1 (nrs. 1-4; September 1951 - Maart 1952) bekostig.⁴⁾

In sy reeds genoemde bydrae spreek prof. Dr. F.J. du Toit Spies ook die mening uit dat dit mnr. H.P.H. Behrens was wat die naam "Pretoriana" voorgestel het.⁵⁾ Volgens die notule was dit mnr. P.J.H. Basson van die Pretoriase Publisiteitsvereniging.⁶⁾ Die vergadering is in sy kantoor op Kerkplein gehou.

2. Die eerste aflewering van "Pretoriana", September 1951

In die notule van die Genootskap is o.m. vermeld dat die vergadering van 11.4.1951 aan die voorsteller van bogenoemde plan opgedra het om voort te gaan, kwotasies van 'n drukker te verkry en om in dié verband 'n memorandum op te stel. Dié memorandum is op die volgende bestuursvergadering goedgekeur.⁷⁾

Die skrywer het vergeet hoe hy in aanraking gekom het met mnr. R. Heer, 'n Nederlandse immigrant wat die Trio Drukkery, Vermeulenstraat 420, Pretoria, bestuur het. Daar was nie genoeg fondse vir die druk van 'n tydskrif beskikbaar nie, maar mnr. Heer het oor 'n proses beskik wat as middeweg tussen afrol en druk beskryf kan word. Vir die beoogde doel was dié vervaardigingsmetode vanpas. Dit was goedkoop en - vir die Genootskap - doeltreffend.⁸⁾ Aan hierdie besonderhede kan toegevoeg word dat mnr. Heer in latere jare die drukker Heer Drukkers in die Hoofstad bestuur en o.m. die "Bulletin" van die Stigting Simon van der Stel gedruk en kunssinnig versorg het. In die na-oorlogse Pretoria het hy 'n belangrike bydrae tot die vernuwning van die drukkuns in ons land gelewer. Dié na-oorlogse kenmerk ontbreek vanselfsprekend as gevolg van die kostevraagstuk in die vroeë uitgawes van "Pretoriana". As gevolg van dié faktor was die artistiek hoogs begaafde drukker nie in staat om sy spesifieke stempel op die Genootskap se publikasies af te druk nie.

Die Trio Drukkery het die eerste deel (nrs. 1-4; 1951-1952) van "Pretoriana", met 'n redaksieraad bestaande uit mej. J.H. Davies, prof. Dr. F.J. du Toit Spies, die skrywer van hierdie bydrae en mnr. J.C. Vlok, gedruk. Gedurende die tweede bestaansjaar met ingang van September 1952, het Dr. T.S. van Rooyen die skrywer opgevolg.⁹⁾

Danksy die geldelike steun van mnr. H.A. (Just) de Loor (1903-1956), o.m. voorsitter van die Genootskap, kon deel 2 (nrs. 1-4; 1952-1953) nie alleen gedruk word nie, maar tewens in 'n geleidelik groeiende omvang verskyn. Daar is met die begin van die tweede jaargang, van drukker verander ofskoon die buiteblad en die formaat dieselfde gebly het. Die nuwe drukker was mnr. Frederik Willem Beezhold, eienaar van die Victoria Drukkery, Swemmerstraat 504. Gezina, Pretoria. Hy was 'n bekwame vakman en 'n seun van sy gelyknamige vader wat as 'n immigrant met 'n Nederlandse opleiding in 1896 in die Staatsdrukkery van die Zuid-Afrikaansche Republiek as 'n lettersetter in Pretoria begin werk het.¹⁰⁾ Die reeds bekende omslag met die kerkwapen het tot en met deel 4, nr. 3 (April 1955) in gebruik gebly.

Daarna het die tans nog bestaande omslag met sy gekleurde wapen en nuwe nommering, sy intrede gedoen. Die eerste uitgawe van dié soort was die gekombineerde uitgawe van nrs. 16 en 17, van Julie en September 1955. Dit was die "Eeufeesuitgawe", wat

onder Dr. T.S. van Rooyen se besielende leiding tot 84 bladsye aangegroei het. "Pretoriana" nr. 1 van 1951 het 20 bladsye getel!

3. Die kerkwapen

Op die omslag van die eerste vier dele van "Pretoriana" (1951-1955) kom 'n tekening van die eerste kerkgebou op Kerkplein met die onderskrif "Ou Pretoria" voor. Hierdie afbeelding is deur ons gevierde kunsskilder mnr. Jacob Hendrik Pierneef (1866-1957) ontwerp.¹¹⁾ Dr. Punt, wat op 'n vriendskaplike voet met die kunsskilder verkeer het, was verantwoordelik vir die verkryging van die tekening. Uit die notule van die Genootskap blyk dit dat mnr. Pierneef op die bestuursvergadering van 9 September 1950 aanwesig was. By dié geleentheid het hy belowe om 'n paar ontwerpe aan die bestuur voor te lê. Dit is ook van belang dat tydens die reeds vermelde bestuursvergadering oor 'n afbeelding van die eerste kerkgebou op Kerkplein gepraat is.¹²⁾ Dit wil ewenwel voorkom dat die gesprek meer in die rigting van 'n voorloper van die latere, heraldies korrekte Genootskapswapen gevoer is. Ook is dit van belang om te weet dat in die latere Genootskapswapen die kerkgebou een van die kwartiere van die huidige wapen vorm.

4. Slotbeskouing. Beste wense vir die toekoms!

In die reeds meermale genoemde "Pretoriana" nr. 52 van Desember 1966, het die destydse redaksielid mnr. W.A. Robertson o.m. geskryf oor die waarde van "Pretoriana" in die lig van sy kenmerk as 'n betroubare bron van aspekte van die plaaslike verlede. Aan die slot van sy beskouing het hy verklaar dat dit die moeite werd was om "Pretoriana" aan die gang te hou. Hy het sy boodskap met die volgende woorde afgesluit:

"It was well worth it. May Pretoriana go from strength to strength."¹³⁾

Die skrywer wil graag hierdie woorde herhaal. Mag "Pretoriana" tot in lengte van dae groei en bloei. Dit was die moeite werd om oor 'n tydperk van meer as veertig jaar aan die Genootskap en "Pretoriana" verbonde te wees!

Aantekeninge.

- 1) Die name van die aanwesiges (stigters) is genoem in "Pretoriana" nrs. 26-27, April-Augustus 1958, p. 6. Daar was 22 persone aanwesig. In dieselfde uitgawe kom onder die titel "Die Genootskap Oud-Pretoria se tienjarige bestaan - 'n Oorsig" van prof. Dr. F.J. du Toit Spies, meer besonderhede (pp.20-24) voor.
- 2) J. Ploeger, "Vyftien jaar, meer as vyftig uitgawes van 'Pretoriana', in 'Pretoriana'", nr. 52, Desember 1966, pp.11-31 (met foto's).
- 3) Ibid., "Pretoriana" nr. 94, November 1988, "Veertig jaar Genootskap Oud-Pretoria, ontstaan en riglyne - 'n eie wapen en tydskrif - eerste werksaamhede", p. 9. Prof. Dr. F.J. du Toit Spies, "Dr. Jan Ploeger en 'Pretoriana'", in "Pretoriana" nr. 52, Desember 1966, pp.33-34. In dieselfde uitgawe: "Dr. W.H.J. Punt, 'Gelukwensing van Dr. Willem Punt', stigter en eerste voorsitter van die Genootskap Oud-Pretoria (1948-1959)", p.4.

- 4) Op p.14 van "Pretoriana", deel 1, nr. 1, verskyn 'n afbeelding van die winkel in Markstraat (later Paul Krugerstraat) waarin H. de Bruyn se bedryf gevestig was. Kyk ook dr. J.A. Valks se reaksie op die foto en die onderskrif in "Pretoriana", deel 1, nrs. 3-4, Maart 1952, pp.22-23.
- 5) "Pretoriana", nr. 52, Desember 1966, p.33. Kyk ook Dr. W.H.J. Punt se bydrae in dieselfde uitgawe, p.4 (sy bespreking met die firma De Bruyn).
- 6) "Pretoriana", nr. 94, November 1988, p.10. Vergelyk die skrywer se herinneringe in "Pretoriana", nrs. 36 en 37, Augustus-Desember 1961, p.2, waar verkeerdelik Dr. W.H.J. Punt genoem is.
- 7) Ibid., p.10.
- 8) Ibid., nr. 36 en 37, Augustus-Desember 1961, p.2.
- 9) Lewensbeskrywings van mej. J.H. Davies, mnr. Johan Christiaan Vlok en die skrywer kom voor in "Pretoriana", nr. 52, Desember 1966, pp.41-45, pp.47-50, en pp.33-34. In "The Pretoria News" van 24.5.1966 is hulde aan die ontslape "city historian" J.C. Vlok gebring. Van die hand van mnr. J.H. Hattingh het in dieselfde uitgawe (pp.6-8) 'n waarderende bydrae oor die begaafde Dr. T.S. van Rooyen verskyn.
- 10) Ibid., nr. 52, pp.34-41, bydrae van Dr. Hermann M. Rex, oor die vader en seun Beezhold.
- 11) Die wapen is o.m. afgebeeld in "Pretoriana", nr. 52, Desember 1966, p.18. 'n Bydrae oor mnr. J.H. Pierneef (met foto's) verskyn in "Pretoriana", nr. 23, April 1957, pp.5-8.
- 12) "Pretoriana", nr. 94, November 1988, pp.6-9.
- 13) Ibid., nr. 52, Desember 1966, W.S. Robertson, "An appreciation of 'Pretoriana', 1951-1966", pp.9-11.

-o-

KEEP IT CLEAN!

h Hipermark in Pretoria het hier en daar in ons stad wandborde aangebring met die opskrif "Keep it clean", dit wil sê: Hou Pretoria rein - en daardeur skoon. Dit is h deel van die veldtog teen rommelstrooiery en vervuiling van ons stad.

Ook in ander lande en tyde is daar klagte oor rommelstrooiery. Ek onthou h aksie in Nederland in die jare '30 met die leus:

"Laat niet, als dank voor 't aangenaam verpozen,
Den eigenaar van 't bosch de schillen en de dozen!"

Daar was ook h muurbiljet met h menselike gelaat wat saamgestel was uit brokkies afval, soos blikke, skille, dose en proppe. Die neus was aangedui met h groot, rot tamatie. Die onderskrif het gelui: "Een slordig gezicht, waar het ook ligt."

VEERTIG JAAR " GENOOTSKAP OUD-PRETORIA " (5)
DIE TYDPERK 1980-1 984

deur Kol. Dr. Jan Ploeger

Inleiding

In die loop van die verstreke veertig jaar het die werksaamhede van die Genootskap, wat klein begin het, meer en meer uitgebrei. Dit kan toegeskryf word aan die feit dat die doelstellings ruim en rekbaar gestel was en dat die behoeftes in die loop van die jare sterk toegeneem het. Met behoeftes word in hierdie verband daadwerklike optrede bedoel wat uit die aanhoudende waaksaamheid van die bestuur voortgevloei het om in 'n steeds veranderende stadsbeeld waardevolle erfenisse van die verlede te probeer beskerm en bewaar.

Ander faktore wat optrede genoodsaak het, was verwaarlosing van sekere erfenisse en vorme van vandalisme.

Dit is aspekte wat die skrywer van hierdie oorsig getref het, terwyl hy die inhoud van 'n viertal notuleboeke deeglik bestudeer het. Die menigvuldige aspekte kom dan aan die lig en die indeling van die notule, soos dit geleidelik gegroei het en vasgelê is, spreek in dié geval boekdele. Dié vaste indeling gee die volgende patroon weer: Korrespondensie (inkomende, uitgaande), toere, die "Nuusbrief", "Pretoriana", finansies, grafte, die genootskap se argief, straatname, forte, waaksaamheid, historiese wandelpaaië, funksies, naamplate, die restourasiebank en algemeen.

Hierdie en ander onderwerpe is behartig en versorg deur 'n bestuur wat aan 'n geringe mate van verandering onderhewig was. By wyse van uitsondering vestig ons die aandag op Dr. N.A. Coetzee, wat as voorsitter die Genootskap 'n groot aantal jare voortreflik gelei en puik voorsittersverslae opgestel het. In mnr. Willem J. Punt merk ons 'n vise-voorsitter op wat die tradisie van die stigter, wyle Dr. Willem Henry Jacobus Punt, DVD, o.m. op die gebied van waaksaamheid voortsit. Prof. Dr. C. de Jong volg in die voetspore van voorganger-redakteure van "Pretoriana". Hy het op sy gebied 'n nuwe hoogtepunt bereik. Dan is daar o.m. die voortreflike spanwerk van die egpaar Tom E. en Merl Andrews (die "Nuusbrief", toere), die jarelange werksaamhede van prof. Dr. H. Petrick om verwaarloosde grafte van 'n dreigende ondergang te red. Dan is daar dié bestuurslede wat weliswaar nie hier genoem is nie, maar van wie die werksaamhede ook waarderend in die notule vermeld is.

In die tydperk onder behandeling het lede en bestuurslede aan die Genootskap ontval. Ook bestuurslede het die tydelike met die ewige verwissel en dit pas ons om in dié verband 'n oomblik in stilte ons gedagtes oor hulle te laat gaan en om o.m. hulde te betuig aan die gedagtenis van die stigter van "Oud-Pretoria", tans wyle Dr. Willem Henry Jacobus Punt, en Dr. Hermann Moritz Rex. Hulle was steunpilare!

Ten slotte die volgende aanhalings ter oordenking:

"Die rede vir die bewaring van die beste van ons historiese geboue, of groepe geboue, is nie net hul erfenisse van belang en trots in verband met die lewe en prestasies van ons voorvaders

nie, maar ook dat hulle betroubare verwysings is met betrekking tot enigiets wat tot hierdie prestasies bygedra het en dit ook in die toekoms behoort te bly."

- Norman Eaton (1968)

"When I was in Pretoria twenty three years ago, I took a lot of photographs of various buildings which were of interest to me as a teacher of architecture. On a recent visit there, I could only find one of them left."

- Prof. L.W. Thornton White (1968)

"Die Genootskap Oud-Pretoria was gemoeid met die vandalisme wat in die historiese Kerkstraat-begraafplaas plaasvind deur die leeglêers wat daar slaap ... Nie alleen word grafstene omgestamp nie, maar ook vind diefstal plaas van potte, engeltjies op kindergrafte en blomhouers, selfs ystergrafaanwysers (nommers) word gesteel en vir ou-yster verkoop."

- Voorsitter se jaarverslag,
1984-1985

Opmerking

Die notule is ingedeel in dié oor bestuursvergaderings en algemene jaarvergaderings oor die reeds genoemde tydperk. Daar is 'n keuse uit die onderskeie gegewens gemaak.

1. Notule van die bestuursvergadering van 5.5.1980

I.v.m. die bewaring van die Lewis en Marksgebou in Kerkstraat het mnr. Willem J. Punt na die opening van die vergadering verklaar dat daar 'n moontlikheid van sloping bestaan. Hy het die restaurasie van die winkels bepleit om by die operakompleks aan te sluit. 'n Komitee bestaande uit die spreker, Dr. C.J.P. Jooste (voorsitter GOP), en mnre. T.E. Andrews en D. Jooste, met mnr. A. Jansen as sameroeper, is benoem om met die Truk-verteenwoordigers oor die bewaring van die bedreigde gebou van gedagte te wissel. Mnr. Andrews het ook die aandag op die voortbestaan van die aangrensende, oudste gebou (die Kynoch-gebou) in die stad gevestig. Verder is voorgestel om te versoek dat die Stigting Simon van der Stel vertoë tot Truk rig dat die Breytenbach-teater behoue bly.

Op aanrade van mnr. Willem J. Punt is besluit om op 31.8.1980, die honderdste herdenkingsdag van die geboorte van Koningin Wilhelmina van Nederland, 'n krans by die Koningin Wilhelmina-of Oranjeboom (Burgerspark) te lê. Mnr. Jooste en Jansen is versoek om met die komitee saam te werk wat die herdenking reël.

Na aanleiding van ingekome korrespondensie is besluit om 'n bedrag van R10,00 i.v.m. die opknapping van die graf van die digter-skrywer Eugène N. Marais by te dra. Daar is vermeld dat die toer na Pelgrimsrust in alle opsigte geslaagd was. Dank is in dié verband aan mnr. T.E. Andrews oorgedra. Dertien nuwe lede het by die Genootskap aangesluit en die Universiteit van Pretoria is dank betuig dat die kampus vir die afgelope algemene jaarvergadering gebruik kon word.

2. Notule van die bestuursvergadering van 2.6.1980

Gehou ten huise van mnr. en mev. T.E. Andrews, Douglasstraat

41, Colbyn. Onder voorsitterskap van Dr. C.J.P. Jooste het mnr. T.E. Andrews gerapporteer oor die toer na die suide van Pretoria en die verskyning van die "Nuusbrief". Tydens die toer is o.m. die huis van wyle genl. J.C. Smuts met 'n besoek vereer. Die kopie van "Pretoriana" was by die drukker en die GOP se finansies het 'n batige saldo van ruim R1 198,00 vertoon. Mnr. Willem J. Punt sou in die toekoms die Genootskap i.p.v. mnr. T.E. Andrews op die pleknamekomitee van die Stadsraad verteenwoordig. Prof. Dr. F.J. du Toit Spies het die naamveranderings Maréstraat en Maraisstraat bespreek. Nege nuwe lede het by die GOP aangesluit en mev. B. Seymour is as erelid benoem. Daarna het die bespreking oor die stigtersdag van Pretoria, goedkoper busgeld vir toere en die benoeming van 'n verteenwoordiger van die Stadsraad in die bestuur ter sprake gekom. Vervolgens is gerapporteer dat 'n bespreking met Truk (mnr. E. van der Hoven en D. Reynecke) oor die bewaring van die Lewis en Marks- en Kynochgeboue simpatiek verloop het. Besluit is om die bewaring van die geboue te bepleit, mits opruiming en restourasie sal plaasvind.

3. Notule van die bestuursvergadering van 7.7.1980

Gehou, soos later nog dikwels sou geskied, in die gasvrye woning van mnr. en mev. T.E. Andrews, Douglasstraat 41, Colbyn, onder voorsitterskap van onder-voorsitter Dr. N.A. Coetzee. Besluit is dat mnr. J.F.J. van Rensburg wel op die algemene jaarvergadering as bestuurslid gekies is. 'n Skrywe is van mnr. J.J. Kirkness ontvang waarin die bestuur bedank is vir sy pogings om die Lewis en Marksgebou te probeer red. Berig is ontvang dat die museumgebou in Boomstraat tot 'n nasionale gedenkwaardigheid verklaar is en bewaar sal bly. Die Universiteit van Suid-Afrika se skriftelik dank vir die uitermate belangrike werk wat die GOP verrig. Die Stadsraad van Pretoria versoek dat die GOP deelneem aan die 125-jarige herdenking van die stigting van die stad en lê in 'n ander skrywe nadruk op die behoud van die Lewis en Marksgebou. Mnr. Willem J. Punt het besonderhede i.v.m. met die herdenking van Koningin Wilhelmina se geboorte (31.8.1880) en o.m. die beoogde kranslegging in Burgerspark (30.8.1980) en 'n Nederlandse dag by die Pioniersmuseum (1.9.1980) aan die bestuur en vervoerreëlings na die park berig. Besluit is dat voorsitter Dr. C.J.P. Jooste die gaste toespreek en Dr. N.A. Coetzee 'n krans sal lê. Nege nuwe lede is voorgestel en aangeneem. Die toer na Hartebeespoortdam was in alle opsigte 'n sukses. Mnr. Andrews het om kort bydraes in Afrikaans vir die "Nuusbrief" gevra. "Pretoriana" (nr. 79) sou gepos word en in kas was ongeveer R1 973,00.

4. Notule van die bestuursvergadering van 11.8.1980

Mnr. J.F.J. van Rensburg is as argivaris benoem, terwyl mnr. Mervyn Emms van harte geluk gewens is met die totstandkoming van die Poskantoor-museum en sy bevordering tot adjunk-direkteur. Aan mej. Risella Jansen is as 'n bewys van waardering vir verrigte vrywillige werk vir die Genootskap 'n radio geskenk. Die bestuur het besluit om 'n skrywe aan die Burgerkomitee i.v.m. die bewaring en restourasie van Kerkplein te rig. Volgens mnr. T.E. Andrews se verslag het die toer na Boekenhoutfontein goed verloop

en 'n profyt opgelewer. Die voorsitter het, soos in die toekoms nog dikwels herhaal sou word, mnr. en mev. Andrews lof toegeswaai vir die verrigte werk en die voortreflike leiding.

Dr. N.A. Coetzee het oor die opknapping van die Booyensgrafte (Claremont) gerapporteer, waarna mnr. T.E. Andrews oor die toestand gekla het waarin grafte in die Ou Begraafplaas (Kerkstraat) verkeer. Besluit is om op 15.8.1980 plaaslik 'n ondersoek in te stel. Aan mnr. Willem J. Punt is opgedra om reëling vir die kranslegging by die Koningin Wilhelminaboom te tref (30.8.1980).

5. Notule van die bestuursvergadering van 8.9.1980

Veertien nuwe lede is verwelkom. Mev. M. Andrews het verslag gelewer oor die toer na Cullinan (wins R90,00) en die toer na Johannesburg met Dr. O. Norwich as leier. O.m. is die myn-museum en die suide van die Goudstad besoek (wins R157,00). Dr. Coetzee vestig die aandag op die voorbereiding van 'n herdenkingsuitgawe van "Pretoriana" i.v.m. die 125-jarige bestaan van Pretoria, deur prof. Dr. F.J. du Toit Spies (redakteur). Op 15.8.1980 het bestuurslede die grafte in die Ou Begraafplaas (Kerkstraat) gaan besigtig en o.m. aandag aan die verwaarloosde graf van die digter-skrywer Eugène N. Marais gewy. Mnr. Andrews het vervolgens 'n mosie van dank en waardering aan mnr. Anton Jansen en Willem J. Punt voorgestel m.b.t. die reëling van die geslaagde byeenkoms by die Koningin Wilhelminaboom (Burgerspark).

6. Notule van die bestuursvergadering van 13.10.1980

Verneem is dat die graf van Eugène N. Marais weens teenkantiing van sy seun nie opgeknop word nie. I.v.m. die deure van die gesloopte tronk in Potgieterstraat is besluit dat Dr. Jooste sal reël dat die deure voorlopig in die Technikon se pakkamer bewaar word. Die hekke van die eertydse gesloopte Markgebou sal deur die provinsie bewaar en later in ander geboue gebruik word. Die datum vir die kranslegging (125-jarige bestaan van die stad) deur die GOP voor die stadsaal is op 16.11.1980 vasgestel. Reëlins sal getref word dat die burgemeesters van Pretoria en Verwoerdburg e.a. kranse lê en die verrigting met Skriflesing en gebed geopen word. Aan mnr. T.E. Andrews is versoek om die jaarlikse braai by die Fonteine (29.11.1980) te reël. Besluit is om verskillende hooggeplaastes te vra om die verrigtings by te woon.

7. Notule van die bestuursvergadering van 3.11.1980 in die Poskantoor-museum

Mev. Andrews berig oor die toer na Krugersdorp en die grotte by Sterkfontein (wins R150,00). Besluit is om die skooltuinewedstryd op 17.11.1980 te hou. Besonderhede is oor slopings van geboue (Lewis en Marksgebou, Indiërwindels) verstrek, terwyl die werkverdeling by die braai (Fontainedal) bespreek is.

8. Notule van die bestuursvergadering van 1.12.1980

Vyftien nuwe lede is voorgestel en aanvaar. Mev. Andrews het besonderhede oor die toer na Santarama en die Vervoermuseum (Johannesburg) verstrek en verklaar dat die funksie by die Fon-

teine 'n groot sukses was. Mnr. T.E. Andrews het die naamverandering Louis Bothalaan - Annie Bothalaan en Ou Militêre Pad - Genl. Louis Bothaweg aan die bestuur meegedeel. Mnr. Willem J. Punt het twyfel uitgespreek of die vroeëre Capitol-teater behoue sal bly en deel mee dat die Strubenhuis gesloop gaan word. Voorsitter Dr. C.J.P. Jooste bedank mev. Andrews en die ander genoemdes, sowel as mev. M. Willmer (sekretariële werk).

9. Notule van die bestuursvergadering van 2.2.1981 in die Postkantoor museum

Dr. C.J.P. Jooste het onthefing van sy poste as voorsitter en bestuurslid van die GOP aangevra, maar het hom bereid verklaar om dié poste tot die volgende Algemene Jaarvergadering te bly beklee. Mnr. T.E. Andrews het meegedeel dat dit die Staatspresident behaag het om die Dekorasie vir Voortreflike Diens (DVD) aan die stigter van die Genootskap, Dr. Willem Henry Jacobus Punt, toe te ken. Besluit is om mondeling dank te betuig aan Dr. Punt i.v.m. sy "onskatbare bydrae tot die bewaring van 'n groot deel van ons kultuur in hierdie land." Ook is besluit om 'n brief van gelukwensing aan Dr. Punt te stuur. 'n Brief van deelname sou gerig word aan die naasbestaandes van wyle mnr. Edwin Stegman, jarelange bestuurslid en opsteller van die grondwet van die GOP. 'n Sestal nuwe lede is voorgestel en aanvaar. Mnr. Willem J. Punt deel mee dat vier plaaslike koerante 'n stemming in verband met die verbetering van Kerkplein reël. Die tronkdeure waarvan reeds melding gemaak is, is te groot om in die beoogde pakplek gebêre te word. Sal die opelugmuseum hulle kan bewaar?

10. Notule van die 33ste Algemene Jaarvergadering, 29.4.1981 in die Constantia-klub

Die voorsitter Dr. C.J.P. Jooste het die aanwesiges welkom geheet. Daar was 'n kworum aanwesig en Dr. N.A. Coetzee het die voorsitterstoel ingeneem, terwyl Dr. Jooste sy verslag ter tafel gelê het. Dr. Coetzee het na diverse bedankings aan die bestuur i.v.m. verrigte werksaamhede, 'n woord van dank aan die voorsitter gerig. Die finansiële verslag is goedgekeur en dank is aan mnr. A. Jansen (tesourier) en sy sekretaresse, mej. Risella Jansen, betuig. Die firma Taylor en Geerling is weer as ouditeurs aangestel en vervolgens is die bestuur vir 1981-1982 verkies: Dr. C.J.P. Jooste (voorsitter), Dr. N.A. Coetzee (vise-voorsitter, redakteur "Pretoriana"), mnr. T.E. Andrews ("Nuusbrief"), mev. M. Andrews (toere), mnr. C.F.T. Hendrikz (skooltuine), prof. Dr. F.J. du Toit Spies (navorsing, grafte), mnr. Willem J. Punt (waaksaamheid, plekname), mnre. M. Emms en A.J.B. Cilliers (addisionele lede).

11. Notule van die bestuursvergadering van 11.5.1981

Die nuwe bestuur het ten huise van die voorsitter, Dr. C.J.P. Jooste, Unionstraat 260, Riviera, vergader. O.m. is mev. B.C. Steenekamp, mnr. A.J.B. Cilliers en die herstelde lid, mnr. Anton Jansen, deur die voorsitter verwelkom. Laasgenoemde is aangestel om die GOP by die Stigting Simon van der Stel te verteenwoordig. Daarna is besluit om Dr. W.H.J. Punt, DVD, skriftelik met die toekenning van die Dekorasie vir Voortreflike Diens (DVD) geluk

te wens. Mnr. Willem J. Punt is yervolgens versoek om die GOP se beste wense en sterkte aan sy ongestelde vader oor te dra. Mej. Wellmann is, namens die bestuur, skriftelik dank betuig vir die jarelange hulp aan die bestuur.

Mev. Andrews het die verloop van die toer na Mafikeng geskets en daar is besluit om die volgende toer - na Heidelberg - te beplan. Ook is ooreengekom dat mnr. Hendrikz datums met skole reël om die skooltuinpryse te oorhandig. Besluit is dat prof. Dr. F.J. du Toit Spies en mnr. Willem J. Punt die GOP in die straatnamekomitee verteenwoordig en dat mnr. Celliers met aangeleenthede oor die forte belas word.

Dr. Jooste het meegedeel dat die Stadsraad deur die Stigting Simon van der Stel sal reël wanneer huise gesloop kan word of nie. Verskillende organisasies kan - indien gewens - besware teen slooping aanteken. Dr. Jooste is deur die bestuur benoem om laasgenoemde m.b.t. besigtiging van bedreigde geboue te verwittig. Besonderhede i.v.m. Kerkplein, die Lewis en Marksgebou, die Doors Erasmushuis en funksies het oorgestaan.

12. Notule van die bestuursvergadering van 8.6.1981, ten huise van Dr. en mev. C.J.P. Jooste

Na die opening het die voorsitter namens die GOP innige simpatie en meegevoel aan mnr. Willem J. Punt oorgedra m.b.t. die afsterwe van sy vader, Dr. W.H.J. Punt, DVD. Die bestuur het, as 'n eerbewys aan die heengegane stigter, staande en in stilte hulde aan hom gebring. 'n Telegram is reeds vroeër namens die GOP aan die familie Punt gestuur. Tewens is as 'n laaste huldeblyk 'n krans versend. Daar is yervolgens besluit om 'n program van die begrafnis in "Pretoriana" te plaas.

Mnr. Andrews het die bestuur oor die toer na Hartebeespoortdam ingelig en die reëling van 'n toer na Germiston op 20.6.1981, aangekondig. Hy het daaraan toegevoeg dat die Johannesburgse Historiese Vereniging Pretoria met 'n besoek vereer en o.m. die Poskantoor museum en die Begraafplaas besoek het. Op dié gedeelte van die toer het 48 lede saamgestap (25.4.1981). Besluit is om as 'n blyk van waardering vir verrigte werksaamhede geskenke vir mejj. E. Wellmann en R. Jansen aan te koop.

Mnr. Hendrikz het voorgestel dat die Direkteur van Onderwys (prof. Jooste) gevra word om die skild vir die beste skooltuin te oorhandig. Die beoordelaar sal R50,00 ontvang om sy onkoste te dek. Ses nuwe lede het aangesluit. Mnr. Willem J. Punt het meegedeel dat die hoofkantoor met veranderings en aanbouings van die genoemde gebou begin het. Prof. dr. F.J. du Toit Spies het gerapporteer dat, m.b.t. waaksaamheid, dit wil voorkom dat die navorsingswerk oor huise wat deur argitektuurstudente van die Universiteit van Pretoria onderneem is, verlore gegaan het. Dr. Jooste het die hekke van die gesloopte Marksgebou opgespoor. Een van die hekke is in die suidelike muur van die Staatsteater se restaurant ingemessel, terwyl die ander deur die Departement van Openbare Werke bewaar word. Die oorspronklike kleur van die hekke was donkergroen. Die bestuur het besluit om 'n spesiale uitgawe van "Pretoriana" aan die lewe en werk van Dr. W.H.J. Punt, DVD, te wy. Prof. Dr. F.J. du Toit Spies is gevra om 'n konsep

voor te lê. Tydgebrek het veroorsaak dat verskillende punte van die agenda oorgestaan het.

13. Notule van die bestuursvergadering van 3.8.1981, gehou ten huise van Dr. C.J.P. Jooste

Besluit is om prof. Dr. F.J. du Toit Spies skriftelik beter-skap toe te wens. Mnr. Van Rensburg het weens gesondheidsredes as bestuurslid bedank. Mev. Andrews het die vergadering oor die toer na Germiston ingelig (25.6.1981) en daaraan toegevoeg dat die toer deur Pretoria met welslae bekroon is. Van "Pretoriana" was, soos gerapporteer, 600 eksemplare gedruk. Dr. N.A. Coetzee het belowe om materiaal oor 'n gedenkuitgawe van "Pretoriana" oor die lewe en werk van Dr. W.H.J. Punt, DVD, in te samel en o.m. boustowwe van mnre. Willem J. Punt en C.F.T. Hendrikz (skool-tuine) ontvang. Die GOP het oor 'n saldo van R1 700,00 beskik en mnr. Hendrikz het met nadruk verklaar dat die Kwart-eeufees van die skooltuinewedstryd 'n besondere geleentheid was. Dr. Coetzee het die skild oorhandig. Dr. C.J.P. Jooste het gesê dat daar nog geen beslissing oor die lot van Kerkplein geneem is nie. Mnr. Willem J. Punt het die aandag op onderhandelings van die Spoorweë oor die behoud van die grafte van mnr. Doers Erasmus gevestig. Dr. Jooste het gevalle van huisslopings in Schoemanstraat (628, 630, 632) en in President Steynstraat, Pretoria-Noord, onder die aandag van die bestuur gebring en die noodsaak van herstelwerk aan die graf van die pionier Robert Lys beklemtoon. Daar is besluit om kwotasies te laat vra om die werk uit te voer. Ten slotte is die afsterwe van mnr. Thomas Godfrey Kirkness gerapporteer.

14. Notule van die bestuursvergadering van 7.9.1981, gehou in die Technikon

Mnr. en mev. T.E. Andrews het, sonder opgawe van redes, bedank as lede van die bestuur en die GOP. Mnr. Willem J. Punt en Dr. Jooste is afgevaardig om met hulle te praat. Hulle diens was, aldus die notule, nog altyd baie waardevol en moeilik vervangbaar. Volgens mev. Steenekamp sou Afrikaanssprekende lede mnr. Andrews i.v.m. die afskaffing van bydraes in Afrikaans in die steek gelaat het. Op dié versoek het niemand ingegaan nie.

Die drukkoste van "Pretoriana" het ruim R2 000,00 bedra en die bestuur het besluit om kwotasies by ander drukkers aan te vra of besparing moontlik sou wees. I.v.m. navorsing oor forte is die name van mnre. Cilliers, Tomlinson en D. Beswick, sowel as dié van mnr. M. Emms genoem. M.b.t. sloping van geboue het Dr. N.A. Coetzee 'n streekkomitee en 'n Departement van Bewaring bepleit. Hy het ook verklaar dat die Doers Erasmushuis bewaar bly. Daar is besluit om 'n merietesertifikaat aan die Ou Mutual-maatskappy te stuur i.v.m. die bewaring van die voormalige Eureka-sigarettefabriek langs aan die "Pretoria News" (tans die Pierneefmuseum).

15. Notule van 'n spesiale bestuursvergadering van .9.1981 gehou in die Technikon

Dié vergadering is gehou i.v.m. die bedanking van mnr. en mev. T.E. Andrews, die "Nuusbrief" en die toere. Na 'n bespreking met die bestuur en later met mev. Steenekamp ten huise van

die genoemdes, het die egpaar besluit om met die "Nuusbrief" en die toere verder te gaan. Die bestemming van die eersvolgende toer sou Johannesburg wees.

16. Notule van die bestuursvergadering van 12.10.1981, gehou in die Technikon

Weens afwesigheid van Dr. C.J.P. Jooste tree mnr. Willem J. Punt as voorsitter op.

Mev. Andrews doen verslag oor die toer na Johannesburg, o.m. na "The Wilds". Sy en mnr. T.E. Andrews lei die volgende toer na Heidelberg (17.10.1981). T.v.m. die skooltuine-wedstryd sal mnr. Moolman van die stedelike parke-afdeling die beoordeling in November behartig.

Mnr. Willem J. Punt wei uit oor planne van die Stadsraad om Kerkstraat as 'n busbaan en 'n voetgangerstraat te benut en dat moontlik ondergrondse busparkering beoog word. Hy verwys na sterk teenkating teen dié planne in die pers. Verder stel dieselfde spreker die vraag wat deur die direkteur van die Staatsdrukkery gestel word i.v.m. die voorgename beplanning van die republikeinse gedeelte van die Staatsdrukkery? Hy deel ten slotte mee dat daar 'n groot aantal liggame op die vergadering was wat deur die Stadsraad m.b.t. die Lewis en Marksgebou belê was. Baie aanwesiges was ten gunste van die gedagte dat die gebou by die beplande omgewing moet inpas.

Die burgemeester, Raadslid S.D. de K. Venter, sluit by die vergadering aan en bepleit o.m. die noodsaaklikheid van noue samewerking tussen die GOP, die Stigting Simon van der Stel en ander liggame ten opsigte van bewaringsrestourasie van geboue. Die geagte spreker sou hom daarvoor beywer. Verder is voorstelle aan die hand gedoen om aandag aan forte te wy, om 'n bestemming vir die reeds genoemde tronkdeure te vind en om die benaming Skinnerbrug te gee aan 'n brug in Pretoria-Wes, wat op grond gebou was wat oorspronklik aan die pionier Skinner behoort het. Mnr. Emms het voorgestel dat 'n onderkomitee benoem word om reëlins vir die aanstaande funksie by die Fonteinedal te tref en die saamtrek, op Stigtersdag, by die Ou Begraafplaas te reël. Mnr. Emms, mev. Willmer, mev. Steenkamp en mev. Andrews is in dié verband aangewys. Mnr. Emms het ten slotte 'n toer na Kocksvlei by Randfontein voorgestel om o.m. die plaaslike ZAR-poskantoor te besigtig.

17. Notule van die bestuursvergadering van 2.11.1981 gehou in die Technikon

Dr. Coetzee het verklaar dat die jongste toer aangenaam was. Mnr. Ian Uys het o.m. die rondleiding in die museum behartig. Vervolgens het hy gesê dat die gehalte van die drukwerk van "Pretoriana" veel te wense oorlaat. Ook het hy voorgestel om die prys van "Pretoriana" te verhoog. Uit die boedel van wyle Dr. W.H.J. Punt, DVD, stigter van die Genootskap, is R100,00 ontvang. Daar is besluit om die GOP se skriftelike waardering aan die familie Punt oor te dra.

Prof. Dr. F.J. du Toit Spies het die volgende veranderings in straatname gerapporteer: Jacob Maréstraat - Maréstraat (tot by Bourkestraat), Devenishstraat - Leydsstraat. Die bestuur het

beswaar teen laasgenoemde verandering uitgespreek op grond van die beleid dat die oudste naam bly voortbestaan.

Mnr. A. Jansen het die GOP verteenwoordig op 'n vergadering oor die Lewis en Marksgebou wat deur die Stadsraad belê was. Hy het die Stigting Simon van der Stel lof toegeswaai vir die wyse waarop die Stigting die saak gehanteer het en gevra dat die Stigting se hulp i.v.m. verdere verstoë ingeroep word.

I.v.m. die toekenning van merietesertifikate is vermeld dat verdere onderhandelinge met Ou Mutual en die Departement van Gemeenskapsbou aan die gang was. Die sertifikate sou toegeken word in verband met die bewaring van die Landbou-publikasiegebou.

Mnr. Emms het foto's van die poskantoor op Kocksvlei geneem, pleit vir die behoud van die gebou. Die voorsitter bedank mnr. A. Jansen (finansies) vir sy jarelange, gewaardeerde bydrae.

18. Notule van die bestuursvergadering van 1.2.1982, gehou in die Poskantoor museum

Dr. N.A. Coetzee tree, na die skriftelike bedanking van Dr. Jooste as bestuurslid, as voorsitter op. Redes is nie in die notule verstrek nie, maar die bestuur "voel diep ongelukkig oor die verloop van sake".

Mnr. P.O. Kraamwinkel het hulp van die GOP gevra om die ou hotelbenaming "Residensie" vir die naam van die Sanlamgebou wat op dié perseel opgerig word. Besluit is dat, op voorstel van Dr. Coetzee, 'n naamplaat aan die nuwe gebou aangebring word om die ou naam te behou.

Van die S.A. Spoorweë is berig ontvang dat die Doors Erasmusgrafte na die oorspronklike werf van Erasmus verskuif word. In verband met die toekoms van die ou gedeelte van die Staatsdrukkery is 'n skrywe aan die Departement van Gemeenskapsbou gerig. Sewe nuwe lede is voorgestel en aanvaar. Toere is beplan na Heidelberg (20.2.1982) en later na Pelgrimsrus. Die uitslag van die skooltuine-wedstryd was soos volg: "Die Poort" (1), "Voortrekker Eeufees" (2), "Andries Brink" (3), "Skuilkrans" (4), "Wonderboom" (5) en "Valhalla" (6). Mnr. Emms het aangebied om na die Algemene Jaarvergadering 'n skyfievertoning te reël en organiseer ook 'n uitstalling van Pretoriana en Transvalia by die museum (Sept. 1982). Dié uitstalling word gereël deur die GOP, die Africanavereniging (dr. M. Slotow), die Stigting Simon van der Stel (mnr. Deon Jooste) en 'n vierde organisasie (nog onbekend). Die volgende Algemene Jaarvergadering is op 22.4.1982 bepaal. Voorgestel is om dan te bespreek om die ledegeld (te laag) te verhoog.

19. Notule van die bestuursvergadering van 1.3.1982, gehou ten huise van mev. M.L. Willmer, Buffelsweg 25.

Dr. N.A. Coetzee was afwesig en mnr. Willem J. Punt tree as voorsitter op. Besluit is om 'n brief aan Dr. Jooste te stuur en daarin dank te betuig vir sy jarelange werksaamhede ten bate van die GOP. Die vierde organisasie wat aan die uitstalling (kyk notule onder 18) deelneem, is as die Noord-Transvaalse Mediese Vereniging beskryf. Mnr. Emms sal dié projek namens die GOP reël. Die volgende toere is in die vooruitsig gestel: Potchefstroom (27.3.1982) en Pelgrimsrus (Paasaweek). I.v.m.

funksies is mnr. B. Cilliers versoek om die Universiteit van Pretoria vir die gebruik van 'n saal vir die Algemene Jaarvergadering te nader.

20. Notule van die 34ste Algemene Jaarvergadering van 21.4.1982, Boukondegebou, Universiteit van Pretoria

Dr. N.A. Coetzee is afwesig en mnr. A. Jansen neem die voorsitterstoel in. Aanwesig: 36 lede en 3 gaste. 20 lede kon nie kom nie. Die ledetal staan op ongeveer 500 persone, van wie 25 lewenslange lede is. Dan is daar nog 'n vyftigtal biblioteke, koerante, e.d.m. Dank word betuig aan die ouditeurs, die firma Taylor en Geerling, wat die ouditering reeds meer as dertig jaar verrig. Die verkiesing van die nuwe bestuur het soos volg verloop: Dr. N.A. Coetzee (voorsitter), mnr. Willem J. Punt (voorsitter, plekname), mnr. A. Jansen (tesourier), mev. M.L. Willmer (sekretaresse), mev. B. Steenekamp (assistent-sekretaresse), mnr. C.F.T. Hendrikz (skooltuine), mnr. T.E. Andrews ("Nuusbrief"), mev. M. Andrews (toere), prof. Dr. F.J. du Toit Spies (navorsing, "Pretoriana"), mnr. M. Emms, prof. Dr. H. Petrick, mnr. N. Lemmer en E. Zapke (bykomende lede). Daar is besluit om die ledegeld na R8,00 per jaar te verhoog. Na die teepouse het mnr. M. Emms skyfies van ou geboue wat bewaar of gerestoureer moet word, sowel as verdwene geboue, vertoon. Mnr. Anton Jansen het mnr. Emms bedank en ook 'n woord van dank vir verskafte verversings aan dames van die "Valley Methodist Church" gerig.

Afsonderlike aandag geniet die voorsittersverslag oor die jaar 1981-1982, gedateer 1.4.1982. Dr. C.J.P. Jooste se plek is deur Dr. N.A. Coetzee ingeneem wat soos volg gerapporteer het:

- (1) "Pretoriana" - 1981 - is gewy aan die honderdjarige herdenking van die slag van Majuba (27.2.1881). Daar word 'n uitgawe oor die lewe en werk van wyle Dr. W.H.J. Punt, DVD, beplan. I.v.m. die stygende koste moet die ledegeld verhoog word.
- (2) Die "Nuusbrief" is weens tegniese probleme onderbreek. As gevolg van die hoë koste van "Pretoriana" word aan die Algemene Jaarvergadering voorgestel om die "Nuusbrief" voorloping te staak tot tyd en wyl die geldelike toestand verbeter.
- (3) Die toere is as "'n suksesvolle bedrywigheid" beskryf danksy die meesterlike behartiging deur mnr. en mev. T.E. Andrews. Aan hulle is groot dank betuig. Aan die Algemene Jaarvergadering word voorgestel dat organiseerders van bustoere in die bestuur moet dien.
- (4) Die ledetal groei aanhoudend, hoofsaaklik as gevolg van die gewildheid van die toere en propaganda op die busse.
- (5) Gedurende die afgelope jaar het 'n drietal vakatures in die bestuur ontstaan wat nie deur aanvulling gevul is nie.
- (6) I.v.m. die behoud van die kulturele erfenis is besondere aandag aan die Lewis en Marksgebou en die aangrensende Kynoch-gebou gewy. Die Doors Erasmus-grafte (Pretoria-

Noord) is na die Erasmus-opstal langs die ou Warmbadpad verskuif. Die opstal sal gerestoureer word. "Mea Vota" (Rissikstraat 62) is as 'n geskiedkundige gedenkwaardigheid verklaar en word gedeeltelik gerestoureer. Die gebou sal as 'n tydperkmuseum (1890-1901) ingerig word. Aandag sal in dié opsig aan die NZASM en die nagedagtenis aan wyle Dr. W.H.J. Punt, DVD, stigter van die GOP, gewy word.

(7) Die nuwe bestuur is sukses toegewens.

21. Notule van die bestuursvergadering van 29.3.1982, gehou ten huise van mev. M.L. Willmer

Die Stadsraad is genader om 'n krans te skenk wat tydens die besoek aan Potchefstroom op die graf van Staatspresident M.W. Pretorius gelê sal word. Die Stadsraad het R50,00 vir dié doel aan die GOP beskikbaar gestel. Die toer na Potchefstroom was leersaam. Prof. Van den Berg het die geskiedenis van die Eerste Anglo-Boere-oorlog (1880-1881) vir almal laat lewe. Die volgende toere na Pelgrimsrus en Warmbad het goed verloop. 'n Wins van R225,00 is gemaak, aldus mev. Andrews. Daarna is die "Nuusbrief" (tweetalig) bespreek. Mnr. Lemmer is gevra om na die forte om te sien.

Mnr. Willem J. Punt het melding van die oprigtingsplanne van 'n Polisiegedenkteken by die Uniegebou gemaak en aangevoer dat die oprigting van 'n monument verkeersprobleme kan skep en dat die gedenkteken met die gesigslyn van die Uniegebou behoort saam te vloei. 'n Sub-komitee, bestaande uit Dr. N.A. Coetzee en mnr. Willem J. Punt is benoem om verder op dié saak in te gaan. Die Lewis en Marksgebou se toekoms val nou onder 'n burgerlike trustplan, aldus mnr. Punt. As dié konsortium die gebou vir 20 jaar kan huur, sal die gebou gerestoureer word. Daarna het dieselfde spreker na geboue in die blok tussen Schoeman-, Van der Walt-, Pretorius- en Prinsloostraat verwys wat gesloop word. Wat, het mnr. Punt gevra, gaan van die ou tremloods word?

Mnr. T.E. Andrews het na die gebou op die hoek van Pretorius- en Van der Waltstraat, waarin Manners handel dryf, verwys en dit as die tweede oudste gebou in die stad bestempel. Dit kom voor op 'n foto van voor 1890. Mnr. Willem J. Punt het gevra wat met "Kaya Rosa", die ou woning oorkant Janina, in Andriesstraat, gaan gebeur.

Mev. Andrews het aangekondig dat sy 'n toer na mnr. Boet Velthuysen se plaas reël. Daar sal 'n braai op 10.7.1982 gehou word en dié toer is in die besonder vir pensioentrekkers onder die lede bedoel.

22. Notule van die bestuursvergadering van 5.7.1982, gehou ten huise van mnr. en mev. T.E. Andrews, Douglasstraat 41, Colbyn

Die voorsitter, Dr. N.A. Coetzee, verwelkom Dr. P.J. Venter, die opvolger van mnr. E. Zapke, as bestuurslid. 'n Brief is aan prof. D. Holm, van die Middestadvereniging, gestuur i.v.m. die standpunt wat hy m.b.t. die Lewis en Marks- en Kynochgeboue ingeneem het. Drie nuwe lede is voorgestel en aanvaar. Mev. Andrews deel mee dat die jongste toer geslaag was. Mev. Van der

Bijl het die groep ontmoet en na Fort Cornwall begelei. Die volgende toer is vol bespreek en maatreëls is getref dat die Krugerhuis op Saterdagmiddag 14.8.1982 vir toerlede oopbly.

Volgens prof. Dr. F.J. du Toit Spies sou "Pretoriana" se teks a.s. week na die drukker gaan. Van die Republiekuitgawe is 620 in voorraad. Die banksaldo bedra R1 068,00. Besluit is om die Booyensgrafte aan te pak. Prof. Dr. H. Petrick en mnr. T.E. Andrews het vervolgens voorgestel dat die dorpsraad van Belfast gevra word om die graf van mev. Ann O'Neill (dorpstigter) op te knap. Mnr. Andrews het die voornemens verwelkom dat die Erasmus-familie 'n monument wil oprig ter ere van die stamvader van die Pretoriase tak. Die onthulling sal in November 1982 plaasvind.

Dr. P.J. Venter het die sorg vir die GOP se argief oorneem. Argiefstukke word deur bestuurslede en ander belangstellendes vir bewaring aangebied. Mnr. Andrews het vervolgens die verandering van die benamings Apiesrivier en Lorentzstraat, deur die Stadsraad, aangevoer en vir bewaring van laasgenoemde benaming gepleit. Dr. Coetzee het besonderhede oor die Polisiegedenkteken by die Uniegebou van ds. Van Graan verkry en aan die vergadering meegegee. Tewens prys hy die wyse waarop die Lewisgebou (hoek van Paul Kruger- en Pretoriusstraat) gerestoureer is. Merietesertifikate sal deur mnr. Emms aan oud-Posmeester-generaal, mnr. Louis Rive, en mnr. en mev. Velthuysen uitgereik word. Mnr. Emms rapporteer dat die Transvalia-Pretoriana-uitstalling op 29.11.1982 geopen word en ongeveer 'n maand sal duur.

23. Notule van die bestuursvergadering van 2.8.1982, gehou ten huise van mnr. en mev. T.E. Andrews

Na afhandeling van die ingekome en uitgaande korrespondensie is o.m. vermeld dat 'n aantal lede en instansies donasies gestuur het en die jaarlikse toekennings (R225,00), sowel as 'n subsidie van R135,00 i.v.m. die publikasie van "Pretoriana", in dank van die Stadsraad ontvang is. Twee nuwe lede is voorgestel en aanvaar.

Mev. Andrews lewer verslag oor die verloop van die braai op mnr. Boet Velthuysen se plaas. 'n Skriftelike bedanking aan die gasheer en gasvrou en hulle helpers is deur die bestuur versend. Die saldo in die bank bedra R2 098,00 en Dr. P.J. Venter deel mee dat "Barton Keep" as 'n historiese monument verklaar is. Die voorsitter oorhandig wapens e.d.m. vir bewaring aan argivaris Dr. P.J. Venter. Mnr. Willem J. Punt rapporteer dat die mylpaal weer in Kerkstraat-Oos geplaas is. Dr. N.A. Coetzee stel voor dat die bestuur na die voorgestelde ontwerp van die S.A. Polisiegedenkteken gaan kyk. Vervolgens is aandag aan Kerkplein, die Lewis en Marksgebou en die Verwoerdplein-kompleks gewy.

'n Praatjie deur mnr. Tomlinson oor die forte sal op 19.8.1982 in die Poskantoor museum gereël word, terwyl prof. Dr. Fritz Eloff 'n lesing oor Mapungubwe sal hou (22.9.1982). GOP-lede is uitgenooi om dié funksie by te woon.

Op voorstel van mnr. T.E. Andrews word die burgemeester uitgenooi om namens die Stadsraad op Pretoriadag (20.11.1982) 'n krans op die graf van ds. Adriaan Jacob Begemann (1831-1925) te lê. Mnr. Anton Jansen (alternatief: Dr. P.J. Venter) word

aangewys om in die bestuur van die Stigting Simon van der Stel te dien.

24. Notule van die bestuursvergadering van 6.9.1982 gehou ten huise van mnr. en mev. T.E. Andrews

Na die opening word die verteenwoordiger van die Stadsraad, Raadslid Servaas Venter, welkom geheet. Weens afwesigheid van mev. M.L. Willmer (sekretaresse) behartig mnr. Anton Jansen die notule. Onder die uitgaande korrespondensie is 'n skrywe i.v.m. die bewaring van die voormalige tremloods in Van der Waltstraat (23.8.1982). Onder die ingekome briewe is o.m. 'n tweetal bydraes vir "Pretoriana" wat vir afhandeling aan prof. Dr. F.J. du Toit Spies oorhandig is. Ook is 'n vyftal briewe m.b.t. die voorgestelde naamverandering van die Genootskap ontvang (staan oor). Agt nuwe lede is voorgestel en aanvaar.

Mev. Andrews deel mee dat die toer na Rustenburg 'n sukses was. Die volgende toer is vol bespreek. Met dankbaarheid is vermeld dat die Departement Nasionale Opvoeding nou R250,00, d.w.s. R50,00 meer as vroeër, bydra. Die banksaldo het ruim R2 400,00 bedra.

Dr. H.C. Petrick het na aanleiding van die Booyensgrafte o.m. verklaar dat die grond waarin die grafte lê aan J.R.C.H.Z. Booyens, Van der Hoffweg 985, Hercules, behoort. Op die toer na Rustenburg het Dr. Petrick ruim R27,00 vir die herstel van die grafte ingesamel. Hy het, aangaande die Mundt-begraafplaas gerapporteer dat alles goed versorg is. Hy versamel dokumentasie m.b.t. die Du Preezhoek-begraafplaas. Op dié begraafplaas vind vandalisme plaas. Mnr. N. Lemmer het ook oor dieselfde verskynsel by Fort Wonderboom gekla.

Mnr. Willem J. Punt vermeld dat hy die Johnston-r redoute besoek en gefotografeer het endat die gebou in 'n goeie toestand verkeer. Die veld in die omgewing moet ewenwel opgeknop word. Dr. N.A. Coetzee en mnr. Willem J. Punt het die middestad-vergadering bygewoon waar sketsplanne (A en B) bespreek is. Plan A behels o.m. die slooping van die Lewis en Marksgebou. In plan B is die behoud van die genoemde gebou beklemtoon.

Die lesing deur mnr. Tomlinson was, aldus mnr. T.E. Andrews, goed geslaag.

25. Notule van die bestuursvergadering van 4.10.1982, gehou ten huise van mnr. en mev. T.E. Andrews

Na behandeling van die ingekome en uitgaande korrespondensie, waaronder briewe van die Stadsraad oor die historiese mylsteen in Kerkstraat-Oos, die bewaring van die voormalige tremloods en die belofte om 'n krans op die graf van wyle ds. A.J. Begemann te plaas, is ongeveer 'n tiental nuwe lede voorgestel en deur die bestuur aanvaar. Mev. Andrews het die bustoer na Johannesburg beskryf en daaraan toegevoeg dat in die bus R29,00 vir die herstel van die Booyens-grafte ingesamel is.

Onder leiding van mnr. M. Emms sal 'n toer na Randfontein en Kocksoord gereël word. Volgens tesourier mnr. Anton Jansen beskik die GOP oor 'n bankbalans van ruim R3 200,00. Dit is vermeld dat die Eugène Marais-grafgedenkfonds die graf van die skrywer-digter wil herstel. Mnr. Andrews het belowe om skenkings van lede te vra.

Mnr. Emms rapporteer dat daar reeds meer as 100 items vir die Pretoriana-Transvalia-tentoonstelling aanwesig is en dat die ketting, waarmee Pretoria opgemeet is, in die Dieperink-museum, Potgietersrus, bewaar word.

Mnr. Willem J. Punt vertoon foto's en 'n geraamde sertifikaat wat vroeër aan wyle mnr. W.A. de Rapper behoort het. Dit is deur mnr. De Jager van Colbyn aan hom geskenk.

26. Notule van die bestuursvergadering van 1.11.1982, gehou ten huise van mnr. en mev. T.E. Andrews

'n Uitnodiging is van NASKO ontvang om die opening van die Pretoriana-Transvalia-uitstalling op 24.11.1982 by te woon. 'n Sestal nuwe lede is voorgestel en aanvaar. Die toer na Kocksoord en Muldersdrif was, aldus mev. M. Andrews, 'n sukses. In die bus is ruim R25,00 vir die Booyens-grafte ingesamel. Daar is voorgestel om die April/Mei 1983-uitgawe van "Pretoriana" as 'n gedenkuitgawe ter ere van Dr. W.H.J. Punt, DVD, te laat verskyn. Vir "Pretoriana" is tariewe vir advertensies vastestel. Die GOP se banksaldo het R2 877,00 bedra.

Dr. Petrick was bevoorreg om saam met mnr. en mev. T.E. Andrews die Erasmus-familiefees by te woon. Mnr. Willem J. Punt het vermeld dat die straatnamekomitee meer name soek. Hy het die volgende naamveranderings genoem: Lorentz- en Von Wiellighstraat word D.F. Malan-rylaan, Mountainlaan (Pretoria-Noord) word Berglaan en Pretoria North word Pretoria-Noord.

Dr. Coetzee het die Raad van die Voortrekkermonument en die Suid-Afrikaanse Gevangeniswese gevra of hulle die ou tronkdeure kan bewaar.

Die bestuur het die Erasmus-landhuis bespreek en besluit dat die voorsitter (dr. N.A. Coetzee) die Administrateur i.v.m. die villa sal nader.

Daar is ooreengekom dat prof. Dr. F.J. du Toit Spies 'n toespraak by die kranslegging op die graf van ds. Begemann sal hou. Prof. Dr. Snyman, voorsitter van die Stigting Simon van der Stel, het die skakeling tussen die Stigting en die GOP as 'n mylpaal beskryf.

27. Notule van die bestuursvergadering van 7.2.1983, gehou ten huise van mnr. en mev. T.E. Andrews

Onder die ingekome en uitgaande korrespondensie het o.m. briewe i.v.m. die herskepping van "kaya Rosa" en die plasing van 'n naamplaat (13.1.1983), die besigtiging van die vroeëre tremloods (2.11.1982) en die besigtiging van "Kaya Rosa" (22.1.1983) voorgekom. Twaalf nuwe lede is voorgestel en aanvaar. Drie toere na Johannesburg, die graf van Eugène N. Marais en die waterfontein (Johannesburg) het plaasgevind. 'n Toer na Potchefstroom (die "Oude Dorp") is op 19.2.1983 bepaal. Mev. Andrews het verder meegedeel dat die Raad op Atoomkrag 'n gedenksteen op die graf van Eugène Marais opgerig het. Prof. Dr. F.J. du Toit Spies het verklaar dat hy aan die Dr. W.H.J. Punt, DVD, se spesiale "Pretoriana" werk. Mnr. Andrews het meegedeel dat die serwituut op die Booyens-grafte by kleinneefs op Sinoville en Wonderboom berus en dat mev. H. Scheffer R40,00 tot die graftefonds bygedra het.